

**ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՐԿԵՆՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ՓՈԽԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԴԱՇՏ
«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՂԱՐԱԲԱՂ» ԹԵՐԹԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐՈՒՄ
(1980-1990-ական թթ.)***

Շուշան Խաչատրյան

Քանալի բառեր¹՝ մշակութային երկխոսություն, մշակութային էքսպանսիա, «Սովետական Ղարաբաղ» թերթ, հարցազրույց, գրականություն, փոխազդեցություն:

Տարբեր մշակութային և նույնիսկ քաղաքակրթական միջավայրերի միջև անընդ-հատ ընթացող սերտաձման գործընթացները պետք է համարել բնական երեւույթ: Մշակութային էքսպանսիայի[1] հետևանքով դոմինանտ համարվող մշակույթները տարածման լայն շրջանակներ են գրավում՝ անցնելով իրենց սեփական երկրամասի սահմաններից[2]: Հարկ է նշել, որ որոշ մշակութաբաններ պնդում են, որ մշակութային էքսպանսիա հնարավոր է հենց այն դեպքում, եթե վերջինս հավակնում է տարածվել ավելի հեռու[3]:

«Հայ ժողովրդի պատմության ընթացքում նրա նկատմամբ նման բազմաթիվ փորձեր եղել են, և շատ դեպքերում դրանց դիմակայման միջոցը եղել է մշակութային ինքնատիպ և առանձնակի համակարգի ձեւավորումը: Այնինչ, հայտնի է, որ քաղաքակրթությունների ու առանձին պետությունների զարգացումը և մրցունակությունը պայմանավորված են գաղափարախոսական այն դրույթներով, որոնցով նրանք առաջնորդվում են: Համեմատական վերլուծություններից կարելի է եզրահանգել, որ աշխարհում ընդհանրապես արդյունավետ են այն գաղափարախոսական հայեցակարգերը, որոնցում ներդաշնակորեն համատեղվում և փոխլրացվում են ազատական, ընկերավարական, ազգային-ազգայնական մոտեցումները: Եվ եթե առաջին երկուսն ընդունված է համարել ունիվերսալ, համամարդկային հասկացություններ, ապա ազգայնական բաղադրիչն ունիվերսալ, եզակի կատեգորիա է. Այն արտահայտում է տվյալ ազգի սոցիալ-տնտեսական, ռազմաքաղաքական հնարավորությունները, որոնց հիմքում ընկած է հավաքական մտավոր և հոգևոր-մշակութային ներուժը»[4]:

Խորհրդային Ղարաբաղում տեղի ունեցած մշակութային երկխոսությունները չէին կարող չկրել տարրեր վերոհիշյալ հասկացություններից: Այդ համատեքստում կարևոր և հրատապ է այն հանգամանքը, որ ժամանակաշրջանի թելադրած պահանջների պարագայում քաղաքական բնույթի ունիվերսալացումը և գլոբալացումը պարունակում էին հոգևոր-մշակութային առձակատման և էքսպանսիայի տարրեր: Նման գործընթացներում, որպես կանոն, շահում են այն ազգերն ու մշակույթները, որոնք գործում են առավել համակարգված և ակտիվ, մինչդեռ կրավորական դիրքորոշում ընդունածների մշակութային անվտանգությունը և բնականոն զարգացումը ենթարկվում են լուրջ փորձության: Դրանից կարելի է եզրահանգել, որ հոգևոր-մշակութային և այլ քաղաքակրթական հատկանիշներ ունեցող ռեսուրսներն ունեն ռազմավարական նշանակություն և մաս են կազմում ազգային անվտանգության:

Այդ համատեքստում հարկ է նաև նշել, որ չնայած յուրաքանչյուր ազգ կամ ազգություն ունի յուրովի, երբեմն անկրկնելի մշակութային ժառանգություն, սակայն գլոբալ զարգացումների հարթությունում այն միշտ չէ, որ մրցունակ է: Այդ առումով կարևոր է մշակութային ներուժը վերածել քաղաքական-հասարակական ոլորտներում

* Հոդվածն ընդունվել է 16.03.19:

Հոդվածը տպագրության է երաշխավորել խմբագրական խորհրդի անդամ Բ.Գ.Պ., պրոֆեսոր Ս. Խանյանը:

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԼՐԱՏՈՒ 2019

արդյունավետ գործող ռեսուրսի: Անցյալ դարավերջից գլոբալացման գործընթացների ակտիվացումը հետազոտողների ուշադրությունը սևեռեց ԶԼՄ-ներում ազգային և գլոբալ արժեքների փոխազդեցության խնդրի վրա: Հատկապես խորհրդային տարածքում այդ փոխազդեցության հետևանքները դրսևորվում են հասարակական գիտակցության բարդ և հակասական փոփոխությունների պայմաններում, քանի որ ժամանակի բարդ հոլովություն մշակույթների երկխոսությունը դուրս է «ներկա, անցյալ, ապագա» պայմանական բաժանումներից, մշակույթն անցյալի, ներկայի, ապագայի տարբեր մշակույթների տեր մարդկանց համաժամանակյա կեցության և հաղորդակցման ձև է: Երկխոսության հղաքքում մշակույթը դիտարկվում է որպես հնարավոր հաղորդակցման բաց սուբյեկտ:

Այս հիմնադրույթի անմիջական դրսևորումներն են բոլոր այն երկխոսությունները, որոնք տեղի են ունեցել նախկին խորհրդային երկրների միջև և լուսաբանվել գործող լրատվամիջոցներով:

Ղարաբաղը՝ որպես խորհրդային շրջանի երկրամաս, անմասն չէր կարող մնալ մասն իրադարձություններից. այդ մասին են վկայում «Սովետական Ղարաբաղ» թերթի համարներում լայնորեն լուսաբանվող բազմաթիվ մշակութային միջոցառումներն ու իրադարձությունները, որոնք տեղի էին ունենում խորհրդային բոլոր երկրներում, հատկապես՝ Ադրբեջանի, Ռուսաստանի և Վրաստանի մշակութային կյանքը, ինչպես նաև Ղարաբաղում տեղի ունեցող բոլոր մշակութային անցքերը, որոնք երկխոսական բնույթ էին կրում:

Թերթի էջերում լրագրող-մշակույթ երկխոսության դեպքում նորովի էին բացահայտվում լրագրողական տեքստի հնարավորությունները: Մշակութային երկխոսությանն առնչվող հրատարակությունները երկխոսային տարբեր խաղարկումներով մերձեցնում էին ընթերցողին տարբեր ազգերի մշակութային գործիչների, որի տրամաբանական հետևանքն է դառնում վերջինիս փոխազդեցությունը հասարակության վրա: Այս համատեքստում ժամանակի մեջ չխամրած նրանց գաղափարները, ստեղծագործությունները դառնում են քննարկման առարկա, հաճախ նաև՝ առավել ընկալելի և սիրելի:

Այլ պետության նկատմամբ հետաքրքրության դրսևորումը, սոցիալական փորձը, երկխոսության միջոցով ուրիշ ժողովուրդների առանձնահատկությունները հասկանալու ցանկությունը կարևոր են ոչ միայն ուրիշ երկրների մշակույթն ու մտածելակերպը հասկանալու համար: Դա հանգեցնում է մարդու աշխարհայացքի ընդլայնմանը: Երկխոսային տարբեր հնարքների կիրառմամբ մշակութային արժեքներն արդիական հնչեղություն են ձեռք բերում մեծ ժամանակի մեջ՝ դառնալով հեղինակի ներքին երկխոսությունը, մտավորական լսարանին կապող հիմնական օղակը:

Մշակութային հոդվածները դիտարկելով որպես փոխազդեցության հզոր ուժ հասարակության շրջանում հարկ է նկատել, որ դրանք իսկապես ունեն այդ ներգործությունը, և դա հիմնականում վերաբերում է մշակույթի այն գործիչներին, ովքեր ստեղծագործել են՝ ելնելով խորհրդային կարգերի պրոպագանդման տեսանկյունից: Այսպես, օրինակ, «Սովետական Ղարաբաղ» թերթում, Լև Կերբելի ստեղծագործություններին անդրադարձ անելով, հողվածագիրը նշում է, որ Վլադիմիր Իլյիչ Լենինի կերպարը մեծ տեղ է գրավում քանդակագործի ստեղծագործությունների մեջ. «Կերբելը պատմահեղափոխական թեմաներով ռեկիեֆների ստեղծման հեղինակն է: Նրա շարքի մեջ են մտնում Հայրենական պատերազմի և աշխատանքի հերոսներ՝ բանվորներ և հերոսներ, կոլտնտեսականներ, տիեզերագնացներ, գրողներ, երաժիշտներ»[5]:

Մշակութային երկխոսության հաճախակի հանդիպող ձևերից է հարցազրույցը: «Սովետական Ղարաբաղ» թերթը դրսևորում էր մշակութային արժեքների հանդեպ իր առանձնակի վերաբերմունքը: Նրա էջերում հաճախ էին հանդես գալիս ճանաչված եւ և երիտասարդ ստեղծագործողներ ԽՍՀՄ բոլոր երկրներից, հատկապես՝ Ադրբեջանից, իսկ երկխոսության դիտանկյունից առավել հետաքրքրականը թերևս այն հարցազ-

րույցներն են, որոնք վարում է լրագրողն իր ժամանակակցի հետ՝ որել է մեծ արվեստագետի կյանքի ու գործունեության շուրջ: Այդ տեսանկյունից հարուստ են «Սովետական Ղարաբաղի» էջերը: Բազմաթիվ արտատպությունների և հեղինակային հարցազրույցների կարելի է հանդիպել թերթի էջերում, որոնցում ընթերցողին ժամոթացնում են ոչ միայն տվյալ մշակութային գործչին՝ իր ստեղծած արժեքներով, այլև հաճախ տուրք է տրվում տվյալ մշակութային գործչի մարդ տեսակին: Այսպես՝ «Գրականության խնդիրը» հարցազրույցի մեջ, ներկայացնելով Ռուստամ Իբրահիմբեկովին, նշվում է, որ նրա ստեղծագործությունները կերտվում են մարդկության խնդիրների շուրջ. «Իսկ կա՞, արդյոք, հարկ բացատրելու, թե որքան կարևոր է այդ թեման հասարակության մասշտաբով», - ասում է Իբրահիմբեկովը: Լրագրողը նաև փորձում է իր հարցերի միջոցով նեղ ազգային կադրայարի միջից բարձրացնել արվեստագետին, ներկայացնել նրան որպես համամարդկային արժեքներ դավանող մշակութային գործիչ. «Չնայած Ձեր պիեսների մեծամասնությունը հիմնված է ազգային նյութի հիման վրա, նրանց մեջ բարձրացված պրոբլեմների նշանակությունը զգալիորեն լայն է, - ասում է նա, ինչին ի պատասխան Իբրահիմբեկովը պատասխանում է. - Դա ընդհանրապես բնութագրական է սովետական ժամանակակից բազմազգ դրամատուրգիային: Նեղ ազգային «էթնոգրաֆիկական» ուղղվածության պիեսների ժամանակն անցել է անվերադարձ» [6]:

Ազգերի միջև փոխգործակցության և միմյանց վրա փոխազդելու ներուժ ունի թատրոնը: Այդպես եղել է մինչև խորհրդային կարգերի հաստատումը, այդպես էր խորհրդային տարիներին, այդպես շարունակվում է առայսօր: Դրա տրամաբանական բացատրությունը կայանում է նրանով, որ մի ազգի դերասանը կարող է խաղալ մեկ այլ ազգի գրած ստեղծագործության հիման վրա, ինչի շնորհիվ տվյալ ստեղծագործությունը որոշակիորեն կարող է ներազդել առաջինի վրա՝ ինչ-որ չափով դառնալով նաև վերջինիս մշակութային արժեքը: Այս առումով անհնար է թերագնահատել սովետական թատրոնի դերակատարությունը, որը նպատակաուղղված աշխատանք էր տանում՝ հոգուտ խորհրդային կարգերի պրոպագանդան ու մեկ միասնական հայրենիք ունենալու գաղափարի կայունացման: Ղարաբաղի գրեթե բոլոր շրջաններում և գյուղերում գործում էին ինքնագործ թատերական խմբեր ու խմբակներ, որոնք բացի երկրամասի մշակութային առօրյան հագեցնելուց, ըստ ամենայնի, իրենց մեջ կրում էին նաև վերոհիշյալ քաղաքական ենթատեքստը: Սովետական թատրոնի, ժամանակային առումով «առավելություններից» մեկն էլ այն էր, որ բեմից հաղորդվում էր այն ամենը, ինչը խոչընդոտում է ժամանակի առաջընթացը: Այսպիսի թատերական երկիր թերևս սովետների երկիրն է: «Մեզ մոտ գործում են հարյուրավոր պետական թատրոններ, ինքնագործ խմբեր: Փոխօգնության և փոխադարձ հարստացման ճանապարհով համաշխարհային ճանաչման են արժանացել ոչ միայն ռուսական, այլև ուկրաինական, ադրբեջանական, վրացական, հայկական և եղբայրական մյուս հանրապետությունների թատրոնները» [7]:

Ուսումնասիրելով «Սովետական Ղարաբաղ» թերթի 1980-1990-ական թթ. համարները՝ ակնառու է դառնում այն փաստը, որ թերթի էջերում լայնորեն լուսաբանվել է ադրբեջանական մշակութային կյանքը: Այսպես, օրինակ, «Ստեղծագործական համագործակցություն» հոդվածում անդրադարձ է կատարվում ադրբեջանցի տարբեր արվեստագետների համագործակցությանը: «Կոմպոզիտոր Ֆիքրեթ Ամիրովին, բալետ-մասյատեր Նաիլա Նազիրովային և դիրիժոր Նազիմ Ռզակիև մերժեցրել է «Չագար ու մի գիշեր» բալետի վրա կատարած ընդհանուր աշխատանքը Ադրբեջանի Մ. Ֆ. Ախունդովի անվան օպերայի և բալետի թատրոնում» [8]:

Բազմաթիվ հոդվածներում զովերգվում են ադրբեջանական մշակույթը և ընդհանրապես ադրբեջանցի արվեստագետները, ընդ որում նմանատիպ հոդվածների հեղինակները հաճախ հենց արցախցի լրագրողներն ու արվեստաբաններն են. «Իսկական ճշմարիտ արվեստագետների ստեղծագործությունը նման է լինում արիության: Նրանք դառնում են ոչ միայն իրենց ժամանակի տարեգիրը, այլ ռեալիստորեն արտահայտում

են այն բոլոր գաղափարները, որոնցով ապրում են ժողովուրդները, որոնցով բացվում է ազատության ճանապարհը: Ժողովրդական տրամադրությունների արտահայտիչ է ադրբեջանական գրականության դասական Ջաֆար Ջաբաբլին: Եվ բնական է, որ այսօր նրա հոբելյանի նշումը վերածվել է ժողովուրդների բարեկամության տոնի»[9]:

Ադրբեջանական մշակույթի փոխազդեցությունը երևան է գալիս այն հոդվածներում, որտեղ դարաբացի ընթերցողն է խոսք ասում այս կամ այն մշակութային գործչի մասին: Այսպես, օրինակ, «Մեծ գրողն ու քաղաքացին» հոդվածում գովերգվում է ադրբեջանցի գրողը. «Աշխատանքի հերոս, Ադրբեջանի ժողովրդական գրող Սուլեյման Ռահիմովի ստեղծագործությունները հասկանալի և հարազատ են ոչ միայն ադրբեջանցի, այլև մեզ՝ հայ ընթերցողներիս համար: Նրա վեպերն ու վիպակները, պատմվածքներն ու այլ ստեղծագործությունները ընթերցողին գրավում են կյանքի արտացոլման խորությամբ, պատկերավորությամբ, արտահայտած գաղափարների վսեմությամբ ու վեհությամբ, հումանիզմով: Շամո, Դոդի ձայնը, Աղբուլաղի լեռներում, Արփաչայի լեզենդը և ուրիշ շատ ու շատ գործերի հերոսներ մեզ սովորեցնում են լավատեսությամբ ու պայծառ հայացքով նայել կյանքին, սիրել գեղեցիկը, բարին, ատելությամբ լցվել չարի, հակամարդկայինի հանդեպ: Մեծ գրողի և պայծառ քաղաքացու՝ Սուլեյման Ռահիմովի ստեղծագործությունները ոգեշնչում են մեզ ապրել գեղեցիկ, աշխատել նվիրվածությամբ»,-Իվան Մանասյան, շինարար[10]:

Եվ թեև «Սովետական Ղարաբաղ» թերթում անդրադարձ է արվում ԽՍՀՄ բոլոր երկրների մշակույթներին՝ ինչպես, օրինակ, Մոլդովիային, Ֆրանսիային, Վրաստանին, Ռուսաստանին, սակայն, այնուամենայնիվ հիմնական ուշադրության կենտրոնում մշտապես լինում է ադրբեջանական մշակույթը, ադրբեջանցի արվեստագետների հոբելյաններին նվիրված հոդվածները թերթի էջերում մեծ տեղ են գրավում ընթերցողին մանրամասն ներկայացնելով նրանց ստեղծագործությունները, կյանքն ու կենսագրությունը՝ դրա հետ մեկտեղ վերջիններիս համարելով նաև արցախյան արվեստի մասնիկ: Այսպես, օրինակ, ադրբեջանցի գրող Սուլեյման Ռահիմովի 80-ամյակին նվիրված հոդվածում, անդրադառնալով նրա կենսուղուն և ստեղծագործություններին, հոդվածագիրը նրան համարում է ոչ միայն զուտ ադրբեջանցի, այլև ժողովրդական գրող, ով եղբայրության ու բարեկամության երգիչ է, հայ ընթերցողների սիրված բարեկամ. «Ահա թե ինչու մենք նրան մտերմաբար Սուլեյման ենք կոչում կամ՝ Սուլեյման Սուլալիմ»[11]:

Մշակութային երկխոսության ակնառու դեպքերից է նաև այն, որ «Սովետական Ղարաբաղ» թերթի էջերում ընթերցողին ծանոթացնում են Ադրբեջանի ավանդական համարվող երաժշտական գործիքներին. «Թառ ու քամանչա՝ այսպիսի գործիքներ է պատրաստում Ջաբաթալա քաղաքի բնակիչ Թալեթ Գաբուլովը /Ազերինֆորմ/՝ այդպիսով Ղարաբաղում տարածելով ադրբեջանական ավանդույթներն ու մշակույթը [12]: Ադրբեջանի հետ մշակութային երկխոսության ակնառու օրինակներից են Ազերինֆորմ լրատվական ծառայությունից բազմաթիվ հղումներ, այսպես օրինակ՝ «Բանաստեղծի անմահ մուսան» հոդվածում ներկայացնելով Նիզամի Գյանջևիին՝ նշվում է. «Հիանալի նվեր ստացան Նիզամի Գյանջևի երկրպագուները: Սովետակի պիսատել հրատարակչության լեմինգրադյան բաժանմունքում Բիբլիոտեկա Պոետա սերիայով լույս է տեսել խոսքի մեծ վարպետի ստեղծագործությունների միատորայակը: Նրա մեջ են մտնում բանաստեղծի բանաստեղծություններն ու պոեմները: Հրատարակությունը հագեցված է տեղեկատու ընդարձակ ապարատով՝ ծանոթագրություններով և Նիզամու ստեղծագործություններում հանդիպող հատուկ անունների, տեղանունների, աշխարհագրական անվանումների և չթարգմանված բառերի բառարաններով» [13]:

Հատկանշական է այն փաստը, որ ադրբեջանցի մշակույթի գործիչներին նվիրված հոդվածներում հիմնականում շեշտը դրվում է նրանց՝ որպես բարեկամության, եղբայրության երգիչների մտքին՝ այդպիսով փորձ անելով Ղարաբաղում տարածել ու սիրելի դարձնել ադրբեջանական մշակույթն ու ավանդույթները. «Սիրոգա Իբրահիմովը պատկանում է ադրբեջանական սովետական այն գրողների շարքին, որոնց անունները

միանգամից հայտնի են դարձել ոչ միայն իրենց մայրենի գրականության, այլ նաև մեր անծայրածիր երկրի բոլոր ժողովուրդների մշակույթների մեջ», - այսպես է նկարագրվում «Բարեկամության երգիչը» հոդվածում ադրբեջանցի բանաստեղծ Միրզա Իբրահիմովը [14]:

«Կարա Կարաևի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ»[15] մի ամբողջ էջ էր տրամադրված ադրբեջանցի երաժշտին: Ներկայացնելով նրան որպես ոչ միայն ադրբեջանական, այլև սովետական բազմազգ կուլտուրայի զարգացման ականավոր գործիչ, թերթը գրում է. «Նա իր ամբողջ կյանքը նվիրաբերել է երաժշտության բնագավառում կուսակցականության, ժողովրդայնության, ինտերնացիոնալիզմի, քաղաքացիականության, կոմունիստական պայծառ իդեալների հաստատմանն ու զարգացմանը...»

Այսպիսով, լայնորեն ուսումնասիրելով այլ ազգերի, հատկապես ադրբեջանական մշակույթի փոխազդեցության ուժը դարաբաղցիների վրա, կարելի է նկատել, որ հորհրդային Ադրբեջանի վարած քաղաքականությունն այն է բոլոր լծակները, այդ թվում նաև մշակութայինը օգտագործելով՝ հասնել Ղարաբաղի հայերի ուժացմանը, նրանց մեջ սերմանել սեր դեպի ադրբեջանական բարքերն ու մշակույթը: Պարզ է դառնում, որ դա արվում էր հաստուկ ծրագրով, գրաքննության և քարոզչության խիստ պայմաններում:

Ասվածի վկայություն է այն փաստը, որ 1988 թ. վերջերին և նրա հաջորդած տարիների ընթացքում մշակութային երկխոսությունը հետզհետե ընդհատվում, այնուհետև իսպառ վերանում է, ինչի ապացույցն են թերթի էջերում այդ տարիներին տպագրվող այն նյութերը, որոնց հեղինակները ձգտում էին հասարակությանը դուրս բերելու ադրբեջանական մշակութային հորձանուտից՝ դրա փոխարեն վերհիշելով մոռացված դարաբաղյան ավանդույթներն ու մշակութային բարքերը: Մեկը մյուսի հետևից իրար են հաջորդում նմանատիպ հոդվածներ՝ «Մամուլի պատմությունը՝ հայկականության ապացույց»[16], «Վերածննդի վկայական»[17], «Անանուն հուշարձաններ»[18] և այլն:

Մշակութային և գլոբալ արժեքների երկխոսությունների իմաստային դաշտը լայն է ու բազմաշերտ: Գլոբալ արժեքների տեղայնացման և ազգայինի գլոբալացման գործընթացներն ուշագրավ դրսևորումներ են ստացել թերթի հրապարակումների երկխոսային դիսկուրսում: Թերթում հաճախ էին տպագրվում գլոբալ մշակութային արժեքների բարձր վարկը պահպանող ու այդ ուղղությամբ ստեղծագործող արվեստագետների մասին հրապարակումներ, ովքեր անգնահատելի էին համարվում՝ իբրև միացյալ մշակույթի կերտողներ:

ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. (լատիներեն *expansio* — տարածում)
2. http://its-journalist.ru/Articles/kul_turnaya_ekspansiya_kak_forma_mezhkul_turnoi_kommunikacii.html
3. Кравченко А.И. Культурология: Учебное пособие для вузов.— 3-е изд. М.: Академический Проект, 2002.— 496 с.
4. <http://tert.nla.am/archive/NLA%20AMSAGIR/Hayagitutyuny%20dprocum/2010%281%29.pdf>
5. Սովետական Ղարաբաղ, 23 դեկտեմբերի 1982թ. 234
6. Սովետական Ղարաբաղ, 14 հուլիսի 1982թ. 163, 13455
7. Սովետական Ղարաբաղ, 27 մարտի 1983թ. 71, 13663
8. Սովետական Ղարաբաղ, 25 դեկտեմբերի 1981թ. 296
9. Սովետական Ղարաբաղ, Իսկական ինտերնացիոնալիստը, մեծ գրողը, 23 մարտի 1982թ. 71, 13363
10. Սովետական Ղարաբաղ, 27 մարտի 1980թ. 69, 12761

11. Սովետական Ղարաբաղ, Սուլեյման Ռահիմով-80, 22 մարտի 1980թ. 69, 12761
12. Նման հոդվածները հիմնականում հղումներ են Ազերիմֆորմ լրատվական գործակալությունից կամ էլ ադրբեջանցի հեղինակների հոդվածները:
13. Սովետական Ղարաբաղ, 18 սեպտեմբերի 1981թ. 223, 13213
14. Սովետական Ղարաբաղ, 16 սեպտեմբերի 1981թ. 221, 13213
15. Սովետական Ղարաբաղ, 19 փետրվարի 1988թ. 33
16. Սովետական Ղարաբաղ, 10 հունիսի 1990թ. 109, 15804
17. Սովետական Ղարաբաղ, 21 մարտի 1990թ. 40, 15735
18. Սովետական Ղարաբաղ, 27 օգոստոսի 1988թ. 209:

ԱՄՓՈՓՈՒԿԻ

Մշակութային երկխոսությունը որպես փոխազդեցության դաշտ «Սովետական Ղարաբաղ» թերթի հրապարակումներում (1980-1990-ական թթ.) Շուշան Խաչատրյան

Քննության առնելով Սովետական Ղարաբաղ թերթի 1980-1990-ական թթ. համարները՝ պարզորոշ նկատվում է, որ թերթն ամենայն պատրաստակամությամբ մտնում էր մշակութային երկխոսության մեջ խորհրդային գրեթե բոլոր երկրների հետ, ծավալուն մեկնաբանում այլ երկրներում տեղի ունեցող մշակութային միջոցառումները: Առավել սերտ և նպատակային է այդ երկխոսությունը հատկապես Ադրբեջանի հետ: Բազմաթիվ միջմշակութային միջոցառումներ, մեծարման երեկոներ և ազգային- ավանդական արժեքների բացահայտումներ են զետեղված թերթի էջերում, որոնք հաճախ դառնում են ղարաբաղա-ադրբեջանական մշակույթի համահարթեցման փորձեր: Այդքանով հանդերձ՝ հարկ է նկատել և ըստ արժանվույն գնահատել այն հայ հեղինակներին և արվեստի գործիչներին, ովքեր նման պայմաններում անգամ շարունակեցին ստեղծագործել զուտ ազգային կոլորիտով՝ անտեսելով եղբայրության կոչով հանդես եկող ադրբեջանական մշակույթի գործիչների հորդորները՝ ստեղծել մեկ միացյալ մշակութային պատկեր:

РЕЗЮМЕ

Культурный диалог как поле взаимодействия: на примере публикаций газеты “Советский Карабах” (1980–1990 гг.)

Шушан Хачатрян

Ключевые слова: культурный диалог, культурная экспансия, газета “Советский Карабах”, интервью, литература, взаимодействие.

В процессе изучения номеров газеты “Советский Карабах” за 1980–1990 гг. становится очевидным, что газета активно вступала в культурный контекст практически со всеми странами советского пространства, всесторонне освещала культурные мероприятия, проводимые в этих странах. На страницах газеты размещены статьи о межкультурных мероприятиях, вечерах чествований и национальных традиционных ценностях, которые зачастую становились попытками представить карабахскую культуру как часть азербайджанской. Вместе с тем необходимо отметить и по достоинству оценить тех армянских авторов и деятелей искусства, которые в подобных условиях продолжили творить с исключительно национальным колоритом, игнорируя пожелания деятелей азербайджанской культуры, выступающих с братским призывом к созданию одной единой культурной истории.

SUMMARY

Cultural dialogue as a field of interaction: on the example of “The Soviet Karabakh” newspaper publications (1980-1990)
Shushan Khachatryan

Keywords: cultural dialogue, cultural expansion "The Soviet Karabakh", newspaper, interview, literature, interaction.

While studying the issues of “The Soviet Karabakh” newspaper for 1980-1990, it becomes obvious that, the newspaper actively entered the cultural context with almost all countries of the Soviet space, comprehensively covered the cultural events held in these countries. The newspaper pages comprise the articles about intercultural events, celebrations and national traditional values, which often became the attempts to present the Karabakh culture as a part of Azerbaijani culture. At the same time, it is necessary to note and appreciate those Armenian authors and artists who continued to create with exclusively national color under such conditions, ignoring the wishes of the Azerbaijani culture figures and their fraternal appeals for the creation of a single cultural history.